

PIENI ILMASTOSANASTO

Fossiiliset polttoaineet = uusiutumattomia tai hyvin hitaasti uusiutuvia luonnonvaroja, mm. öljy, kivihiihi, maakaasu ja turve. Energiantuotanto fossiililla polttoaineilla perustuu raaka-aineen polttamiseen, jolloin vapautuu lämpöä. Niiden käyttö on suurin ilmastopäästöjen aiheuttaja.

Hiilijalanjälki = jonkin tuotteen, toiminnan tai palvelun aiheuttama ilmastokuorma eli se, kuinka paljon ilmastopäästöjä tuotteen tai toiminnan elinkaaren aikana syntyy.

Ilmastoahdistus = vaikeat tuntemukset, kuten huoli, suru, pelko ja ahdistus, joita henkilö voi kokea ilmastonmuutokseen ja tulevaisuuteen liittyen. Ilmastonmuutos on niin suuri ongelma, että ahdistuksen tunne on normaali ja ikään kuin ”oikeutettu”. Tunteesta ei siis tarvitse tuntea syyllisyyttä, vaikkei se mukava olekaan. Ilmastoahdistusta voi torjua tavallisilla stressinhallintatekniikoilla, mm. riittävällä unella ja liikunnalla sekä puhumalla asiasta ystävien tai terapeutin kanssa. Usein ahdistukseen auttaa myös ilmaston puolesta toimiminen, mm. yhteiskunnallinen- ja kuluttajavaikuttaminen oman jaksamisen rajoissa.

Ilmasto-oikeudenmukaisuus = kysymys siitä, kuka ilmastonmuutoksen on aiheuttanut ja kuka siitä joutuu kärsimään. Jotta ilmasto-oikeudenmukaisuus toteutuisi, tulisi ihmisoikeuksien, eli ihmisarvoisen elämän toteutua maailmassa jokaiselle ihmiselle myös ilmaston muuttuessa. Ilmastonmuutos vaarantaa jo nyt monien ihmisoikeuksien toteutumisen, mm. oikeus elämään, ruokaan, veteen, terveyteen ja yhteiskunnan toimintoihin osallistumiseen.

Ilmastopakolainen = henkilö, joka pakenee kotipaikastaan ilmaston muuttumisen seurauksena toiseen paikkaan kotimaassaan tai toiseen maahan. Ilmastopakolaisuus johtuu mm. kuivuuskausista, aavikoitumisesta, merenpinnan noususta sekä äärimmäisistä sääilmiöistä, kuten hirmumyrskyjen lisääntymisestä. Ilmastonmuutoksen odotetaan lisäävän ilmastopakolaisuutta tulevaisuudessa merkittävästi.

Ilmastopäästöt = Tietyt kasvihuonekaasuiksi kutsutut ilmakehän kaasut estävät lämpösäteilyn maapalloilta avaruuteen ja voimistavat näin kasvihuoneilmiötä. Tärkeimpiä kasvihuonekaasuja ovat hiilidioksidi (CO₂), metaani (CH₄) ja dityppioksidi (N₂O). Ilmastonmuutos johtuu siitä, että ihmiskunta tuottaa valtavia määriä kasvihuoneilmiötä voimistavia kasvihuonekaasuja. Näitä ihmisen tuottamia kasvihuonekaasuja kutsutaan ilmastopäästöiksi. Merkittävin päästöjen lähde on fossiilisten polttoaineiden käyttäminen energiantuotannossa ja liikenteessä. Päästöjä syntyy myös mm. maataloudessa, teollisuuden prosesseissa, kaatopaikoilla ja metsäpaloissa.

Ilmastotoimet = kaikki ne toimintatavat, joilla ilmastonmuutosta hillitään, siis mm. uusien ja jo olemassa olevien teknisten ja sosiaalisten innovaatioiden (tuotteet ja palvelut) kehittäminen ja käyttöönotto, lakien, tukien ja verotuksen uudelleensuuntaaminen, hyvä yhdyskuntasuunnittelu, koulutus ja viestintä, ilmastoasioiden tuominen jatkuvasti esiin eri yhteyksissä tarkastellen asioiden tilaa ja toimintatapoja rakentavan kriittisesti.

Ilmastotoimija = Jotta ilmastokriisi voidaan ratkaista, tarvitaan ilmastotoimiin mukaan valtioita, kuntia, yrityksiä, kansalaisyhteiskuntaa ja kouluja, sekä näissä toimivia ihmisiä. Nämä kaikki voivat olla ilmastotoimijoita. Heillä ja meillä kaikilla on työssä oma roolimme. Aktiiviset ilmastotoimijat hidastavat ilmastonmuutosta ja sen seurauksia niin Etelässä kuin Pohjoisessakin.

Kasvihuoneilmiö = Kasvihuoneilmiö on luonnollinen ilmiö, jossa eräät ilmakehän kaasut (mm. vesihöyry ja hiilidioksidi) toimivat kasvihuoneen lasin tapaan: ne päästävät auringon valon maan pinnalle, mutta estävät osaa lämmöksi muuttuneesta säteilystä karkaamasta takaisin avaruuteen. Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan tämän luonnollisen kasvihuoneilmiön voimistumista, mikä johtuu siitä, että ihmiskunta tuottaa ilmakehään valtavia määriä ylimääräisiä kasvihuoneilmiötä voimistavia kasvihuonekaasuja. Ks. ilmastopäästöt.

Kuluttajavalinnat = kulutusvalinnoillamme on aina vaikutuksia meitä ympäröivään maailmaan. Tärkeimmät ilmastonmuutosta hillitsevät kuluttajavalinnat liittyvät asumiseen, liikkumiseen, ruokaan ja tavaroihin ja palveluihin. Käytännössä kannattaa vaihtaa sähkösopeimus vihreään sähköön, lentää vähemmän, syödä enemmän kasviksia ja vähemmän lihaa, liikkua auton sijaan lihasvoimalla, kuluttaa vähemmän rahaa ja tarkistaa, että säästösi eivät tue fossiilitaloutta.

Muuttuvat sääolot = Ilmastonmuutoksen seurauksena sademäärät, lämpötilat ja ilmakehän kaasukoostumus muuttuvat maapallolla. Muutokset ovat erilaisia eri puolilla maailmaa, mutta pääsääntönä on että lämpötilat nousevat ja muut sääolot äärevöityvät: kuivuudet ja rankkasateet lisääntyvät ja myrskyt voimistuvat.

Pariisin sopimus = vuonna 2015 solmittu kansainvälinen ilmastopöytäkirja, joka astui voimaan marraskuussa 2016. Sopimus ei sisällä määrällisiä päästövähennysvelvoitteita, vaan valtiot sitoutuvat siinä valmistelemaan, tiedottamaan, ylläpitämään sekä saavuttamaan omat kansalliset päästötavoitteensa. Yleisenä tavoitteena on pyrkiä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen esiteolliseen aikaan verrattuna. Tällä hetkellä neuvotellaan Pariisin sopimuksen toimeenpanon yksityiskohdista.

Sopeutuminen = käytännöt, jotka valmistavat yhteiskuntaa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, sillä sen seurauksia ei voida enää kokonaan estää. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. muuttuvien ilmasto-olojen huomiointia kaavoituksessa, rakentamisessa ja terveydenhuollossa, vakuutusjärjestelmien kehittämistä sekä kosteikkoalueiden, metsien ja maatalousjärjestelmien monimuotoisuuden suojelua.

Terveys ja sairaudet = Ilmastonmuutos vaikuttaa haitallisesti ihmisten terveyteen etenkin köyhissä maissa. Rankkasateiden ja tulvien vuoksi veden välityksellä leviävät sairaudet, kuten kolera, lisääntyvät. Myös sairauksia levittävät hyönteiset leviävät uusille alueille. Lisäksi juomaveden ja ruuan puute heikentävät ihmisten terveyttä. Ilmastonmuutos lisää myös psyykkisiä sairauksia, kuten voimakkaan ilmastoahdistuksen joskus aiheuttamaa masennusta. Toisaalta terveelliset elämäntavat, kuten hyötyliikunta ja kasvispainotteinen ruokavalio, auttavat ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Uusiutuva energia = energiaa, jota saadaan uusiutuvista lähteistä, esim. aurinko-, tuuli-, vesi- ja bioenergia, maalämpö sekä aalloista ja vuoroveden liikkeistä saatava energia. Uusiutuvan energian käyttö aiheuttaa huomattavasti vähemmän ilmastopäästöjä kuin fossiiliset energialähteet.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen = Ilmastonmuutoksen ratkaisemiseksi tarvitaan monipuolista yhteiskunnallista vaikuttamista: sekä poliitikkojen että kansalaisten toimia. Kansalaiset voivat vaikuttaa ilmaston puolesta mm. toimimalla järjestöissä, kirjoittamalla mielipidekirjoituksia, kirjeitä ja vetoamuksia kansanedustajille, kunnanvaltuutetuille, ammattiliitoille tai yritysten edustajille, järjestämällä tai osallistumalla tapahtumiin tai mielenilmauksiin, äänestämällä, some-, netti- ja kahvipöytäkeskusteluissa sekä tekemällä ja julkaisemalla vastamainoksen tai muulla kulttuurihäirinnällä.

Ylikulutus = Koska lähes kaikkien kuluttamiemme tuotteiden ja palveluiden valmistamiseen ja käyttöön tarvitaan fossiilisia polttoaineita, niitä täytyy käyttää valtavan paljon. Siksi voidaan sanoa, että ilmastonmuutoksen perimmäinen syy on luonnonvarojen ylikulutus.